

การปลุกต้นหอมปลอดสารพิษ

องค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม จังหวัดยโสธร

ประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลโพนงามประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยแหล่งน้ำและการขนส่งเป็นสำคัญ แต่เนื่องจากสภาพถนนระหว่างเขตที่อยู่อาศัยกับที่นาและแปลงผักเป็นดินลูกรังและเป็นหลุมเป็นบ่อ ไม่เอื้อต่อการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร และขาดแหล่งน้ำ นอกจากนี้ เดิมชาวเกษตรกรในพื้นที่นิยมปลูกพริกและมะเขือเทศเป็นหลัก ซึ่งเป็นพืชที่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีป้องกันหรือกำจัดแมลง อันก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และเกษตรกรเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายจากสารพิษตกค้างที่สะสมไว้ในร่างกาย และสารเคมีเหล่านี้ราคาแพง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงตาม รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ก่อให้เกิดภาระหนี้สิน

เกษตรกรเคยแก้ปัญหาโดยการหารายได้เสริมจากการทำรูปขาย แต่เนื่องจากใช้ต้นทุนสูง หาดตลาดรองรับได้น้อย จึงไม่ประสบความสำเร็จ จำต้องยกเลิกวิธีนี้ไป ต่อมา มีเกษตรกรกลุ่มหนึ่งในหมู่บ้านนาประเสริฐลองทำการปลุกต้นหอมแทน ซึ่งเห็นว่าเป็นพืชที่เหมาะสมแก่สภาพดินในพื้นที่ และไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีหรือสารเคมีก็สามารถเจริญงอกงามได้ดี ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลโพนงามได้รับทราบถึงความเดือดร้อนของชาวเกษตรกรและเห็นว่ามีวิธีดังกล่าวเป็นแนวคิดที่ดีควรสนับสนุนและควรส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการส่งเสริมให้มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่พอเพียง

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน : ปี
พ.ศ. 2546

อำเภอ: กุดชุม

จังหวัด: ยโสธร

ประชากร: 9,046 คน

พื้นที่: 97 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีนวัตกรรม

ในปี 2540 อบต. โพนงามจัดดำเนินการ "การปลุกต้นหอมปลอดสารพิษ" โดยสนับสนุนการปลุกต้นหอม โดยไม่ต้องพึ่งปุ๋ยเคมีและสารเคมี และดำเนินการหาแหล่งน้ำเพิ่มเติมโดยการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลแบบมือโยก เพื่อให้มีแหล่งน้ำเพียงพอแก่การทำเกษตร รวมถึงการส่งเสริมและอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. เกิดกลุ่มเกษตรกรปลุกต้นหอมปลอดสารพิษ โดยเกษตรกรในหมู่บ้านนาประเสริฐที่ริเริ่มปลูก มีสมาชิกในหมู่บ้านครบ 100% และมีเกษตรกรในหมู่บ้านอื่นๆ ร่วมโครงการประมาณหมู่บ้านละ 20%
2. จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกชุมชนเกี่ยวกับวิธีการปลูกผักปลอดสารพิษและการไปศึกษาดูงาน โดยวิทยากรจากสำนักงานเกษตรอำเภอกุดชุม และวิทยาลัยเกษตรกรรมจังหวัดยโสธร
3. ดำเนินการปลุกต้นหอมปลอดสารพิษ ซึ่งสามารถเก็บผลผลิตได้ภายในเวลา 1 เดือน มีผลผลิตเฉลี่ย 2-4 ตันต่อ 1 ไร่ นอกจากนี้ ยังมีรายได้เสริมจากการนำผักเลี้ยงซึ่งขึ้นมาแซมแปลงต้นหอมเองตามธรรมชาติไปขายด้วย

4. กลุ่มเกษตรกรเรียนรู้การขยายพันธุ์ต้นหอมเอง โดยใช้ที่ดินในหมู่บ้านนาประเสริฐเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ เนื่องจากมีสภาพพื้นดินใกล้เคียงกับทางภาคเหนือ และสามารถลดการพึ่งพาพันธุ์ต้นหอมจากแหล่งผลิตอื่นได้
5. จัดหาตลาดรองรับซื้อต้นหอมปลอดสารพิษจากกลุ่มเกษตรกร เช่น ตลาดเขตอำเภอภูซุ่ม ตลาดในจังหวัดยโสธร จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน	1. อบต. โพนงาม สนับสนุนงบประมาณ จำนวน 75,000 บาท เป็นค่าใช้จ่ายด้าน - การขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลแบบมือโยก มูลค่า 24,000 บาท - ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรเรื่องการปลูกผักปลอดสารพิษรวมถึงการศึกษาดูงาน - จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ 2. สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) จังหวัดยโสธรสนับสนุนงบประมาณ 100,000 บาท ในการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล
อุปกรณ์/เครื่องมือ	เครื่องมือขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล จำนวน 1 เครื่อง ปัจจุบันมีบ่อน้ำบาดาล 40 บ่อ
บุคลากร	1. เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอภูซุ่ม จำนวน 2 คน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ในวิธีการปลูกผักปลอดสารพิษ 2. บุคลากรจากวิทยาลัยเกษตรกรรมจังหวัดยโสธร จำนวน 5 คน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ในวิธีการปลูกผักปลอดสารพิษ

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
ปลายปี 2540	ผู้นำชุมชนระดมความคิดจากชาวบ้านเพื่อเสนอและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เป็นความเดือดร้อนและต้องการแก้ปัญหาของชุมชนเสนอต่อ อบต. โพนงาม	แกนนำชุมชน
ปลายปี 2540	เวทีประชาคมหมู่บ้านนาประเสริฐ นำเสนอให้จัดทำบ่อน้ำบาดาลแบบมือโยก เพื่อแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร	ประชาคมหมู่บ้านนาประเสริฐ
ปลายปี 2540	อบต. รับฟังความเห็นของประชาคม และมองเห็นความสำคัญในปัญหาของชุมชน จึงมีแนวคิดส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ จึงมีการจัดทำ "โครงการปลูกผักปลอดสารพิษ" และสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรไปพร้อมกันด้วย	แกนนำชุมชน/ อบต.
ต้นปี 2541	อบต. พิจารณาให้การสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 75,000 บาท และประสานความร่วมมือขอรับความร่วมมือจากรพช. จังหวัดยโสธร สำนักงานเกษตรอำเภอภูซุ่ม และวิทยาลัยเกษตรกรรมจังหวัดยโสธร	อบต.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
กลางปี 2541	ดำเนินการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลแบบมือโยก 1 แห่งที่หมู่บ้านนาประเสริฐ (หลังจากนั้น มีการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลกระจายไปตามหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลทีละแห่ง จนถึงปัจจุบันมีทั้งสิ้น 40 แห่ง)	อบต./ รพช.
กลางปี 2541	ประชาสัมพันธ์โครงการ และรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมโครงการ โดยผ่านหอกระจายข่าวของแต่ละหมู่บ้าน ในช่วงเวลาเช้า- เย็น	ผู้ใหญ่บ้าน
กลางปี 2541	ดำเนินการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการปลูกผักปลอดสารพิษและการศึกษาดูงาน แก่สมาชิกชุมชนที่สนใจ มีเกษตรกรหมู่บ้านนาประเสริฐ ประมาณ 25 รายและเกษตรกรจากหมู่บ้านอื่นๆ เฉลี่ยประมาณ 10 คน/ หมู่บ้าน โดยใช้สถานที่ในหมู่บ้านนาประเสริฐในการฝึกอบรม เป็นเวลา 2-3 วัน	สำนักงานเกษตรอำเภอ กุด ชุม / วิ ท ย า ลั ย เกษตรกรรม จังหวัด ยโสธร
กลางปี 2541	จัดหาตลาดรองรับผลผลิตของเกษตรกร เช่น ตลาดในเขตอำเภอ กุด ชุม ตลาดในจังหวัดยโสธร อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด เป็นต้น	อบต.
ปลายปี 2541	สั่งซื้อพันธุ์ต้นหอมจากทางภาคเหนือ คราวละ 30,000-40,000 บาท (ปัจจุบันมีการขยายพันธุ์เอง โดยใช้ที่ดินในหมู่บ้านนาประเสริฐเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ เนื่องจากมีสภาพพื้นดินใกล้เคียงกับทางภาคเหนือ)	อบต.
ปลายปี 2541	เริ่มดำเนินการให้เกษตรกรแต่ละหมู่บ้าน ปลูกผักปลอดสารพิษ คือ ต้นหอม และได้ผลพลอยได้จากผักเลี้ยงที่ขึ้นมาแซมต้นหอมเองด้วย	อบต.
ปลายปี 2546-2547	อบต. ได้อุดหนุนงบประมาณในการจัดซื้อพันธุ์ต้นหอมเพิ่มเติม จำนวน 10,000 บาท	อบต.

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

--หน่วยงาน/ องค์กร--

--บทบาทหรือความร่วมมือ--

สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) จังหวัดยโสธร

สนับสนุนงบประมาณในการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล

สำนักงานเกษตรอำเภอ กุด ชุม

จัดเจ้าหน้าที่มาเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ในวิธีการปลูกผักปลอดสารพิษและการศึกษาดูงาน

วิทยาลัยเกษตรกรรมจังหวัด ยโสธร

จัดเจ้าหน้าที่มาเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ในการปลูกผักปลอดสารพิษ

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. เกษตรกรส่วนใหญ่ในตำบลโพรงงาม ปลูกผักโดยใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี และขาดแคลนแหล่งน้ำทำการเกษตร
2. เกษตรกรประสบปัญหารายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย เกิดภาระหนี้สินตามมา
3. เมื่อชุมชนประสบปัญหาใดๆ ต้องช่วยกันแก้ปัญหาตัวเองโดยลองผิดลองถูกไปก่อน

หลังการดำเนินการ

1. เกษตรกรในหมู่บ้านนาประเสริฐถึง 100% และเกษตรกรในหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลโพรงงามประมาณ 10-20% เข้าร่วมโครงการปลูกผักปลอดสารพิษ และเกษตรกรในชุมชนมีแหล่งน้ำบาดาลใช้ในการเกษตรเพิ่มขึ้น
2. เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม 80% และเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการสามารถซื้อรถกระบะไว้ขนส่งผักได้เอง
3. ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น เกิดเครือข่ายผู้ค้าผักด้วยกัน ทำให้เศรษฐกิจชุมชนขยายตัวดีขึ้น และมีการเรียนรู้กระบวนการทำงานที่เป็นระบบมากขึ้น

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. ปริมาณน้ำจากบ่อบาดาลยังไม่เพียงพอต่อการขยายพื้นที่เพาะปลูกของชาวเกษตรกรที่มีจำนวนมากขึ้น	1. อบต.ประสานงานขอความช่วยเหลือจากสำนักงานชลประทานจังหวัดยโสธร เช่น การสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง
2. พันธุ์ต้นหอมที่มีคุณภาพดี จำเป็นต้องสั่งซื้อจากภาคเหนือ ซึ่งไม่สะดวกและทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งมาไกล	2. ชาวเกษตรกรโพรงงามแก้ปัญหาโดยการเพาะพันธุ์ต้นหอมเองให้มีคุณภาพใกล้เคียงกับพันธุ์ทางภาคเหนือ เพื่อเป็นการลดต้นทุน
3. ไฟฟ้าเพื่อการเกษตรยังไม่ทั่วถึง มีพื้นที่ที่จะขยายการเพาะปลูกออกไปเป็นจำนวนมาก แต่การขยายเขตไฟฟ้ายังไม่ทั่วถึง	3. อบต.ประสานขอความช่วยเหลือจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพื่อขยายเขตไฟฟ้าไปยังแหล่งเพาะปลูก (แผนปี 2548-2551)

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่มีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างชาวบ้านกับอบต.

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายสมหวัง อาจหาญ
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม
ที่อยู่ : ตำบลโพรงงาม อำเภอภูผามาศ จังหวัดยโสธร 35140
โทรศัพท์ : (045) 714-322, (045) 738-718

ชื่อ-นามสกุล : นายอุทาน คำแสน
ตำแหน่ง : สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม
ที่อยู่ : ตำบลโพนงาม อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร 35140
โทรศัพท์ : (045) 714-322, (045) 738-718

ชื่อ-นามสกุล : นางอมรรัตน์ ศรีวิเศษ
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม
ที่อยู่ : ตำบลโพนงาม อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร 35140
โทรศัพท์ : (045) 714-322, (045) 738-718

ชื่อ-นามสกุล : นางบัวรอง สมภักดี
ตำแหน่ง : รองประธาน
หน่วยงาน : กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษตำบลโพนงาม
ที่อยู่ : บ้านนาประเสริฐ ตำบลโพนงาม อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร 35140

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีนใหม่ :พ.ศ. 2544

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	ตำบลโพรงาม อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร 35140
ขนาดพื้นที่	97 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	3,587,566.12 บาท (ปีงบประมาณ 2544)
งบประมาณรายได้	4,162,128.23 บาท (ปีงบประมาณ 2544)
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	10 คน 3 คน พนักงานท้องถิ่น 2 คน ลูกจ้างประจำ 5 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	9,046 คน
จำนวนครัวเรือน	1,079 ครัวเรือน
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง มีป่าไม้ประเภทป่า เบญจพรรณและป่าเต็งรังอยู่บ้าง สภาพดินส่วนใหญ่ เป็นดินร่วนปนทราย ชาวบ้านยังต้องอาศัยลำห้วย เล็กๆ และน้ำฝนในการดำรงชีวิตและการเกษตรซึ่ง เป็นอาชีพหลักของชุมชน ชาวบ้านดำรงชีวิตแบบวิถี ชนบท